

הפטרה מבוארת

על-פי המלבי"ם

שתי הלכות ביום

פרשת שמות (למנהג הספרדים)

ספר ירמיה פרק א, א - פרק ב, ג

בפרשת השבוע מובאים דברי ה' למשה רבינו לשולחו לגאול את ישראל, וסירובו של משה בתחילה בטענה שאינו איש דברים, עד שה' שולחו בעל כרחו, ומפטירים בפרשה זו שבספר ירמיהו, בה מובא שגם ירמיהו הנביא בתחילה לא רצה להתנבאות בטענה שהוא נער, עד שה' אומר לו שנבחר לכך. כמו כן בסיום ההפטרה מובאים הפסוקים 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה' וגו', העוסקים ביציאת מצרים, שהלכו ישראל אחרי ה' במדבר:

(א) בתחילת הספר מקדים הנביא לומר מי הוא, ומה ייחוסו ומקומו, מה איכות הדברים שנאמרו בספר ובאיזה זמן נאמרו: **דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ, בֶּן חִלְקִיָּהוּ**, שהיה אביו נביא וכהן גדול, **מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּעֲנָנוֹת הַמִּיּוּחָדִים בִּירְאֵת ה'**, **בְּאֶרֶץ בְּנֵימִן**, ולא היה מתושבי ירושלים, ולכן לא הכיר להם פנים ולא חיפה עליהם, והיו דבריו נשמעים ביותר. (ב) ולא אמר את הדברים מליבו, אלא **אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר ה' אֵלָיו** בנבואה, והתנבא בשלשה זמנים שונים, א. **בֵּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה, בְּשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ**, שבאותו זמן היה המלך צדיק והעם צדיקים. (ג) **וַיְהִי - וְכֵן הַתְּמִידָה** נבואתו **בֵּימֵי יְהוֹנָתָן בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה**, שהיה המלך רשע והעם צדיקים, ג. **עַד תֵּם עֲשֵׂתִי עֲשֵׂרָה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה**, שהיה המלך צדיק והעם רשעים, וכך היה מתנבא והולך **עַד גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי**, שאז התקיימה נבואתו לעיני כל. (ד) **וַיְהִי דְּבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר**. (ה) הנביא צריך להיות מוכן לנבואה בטבעו, שיהיה בעל מידות טובות ותכונות מושלמות, וכן יהיו מושלמים בו כוחות הנפש והשכל, וכן צריך הוא להכין את עצמו לנבואה בבחירתו בטוב, על ידי התקדשותו ופרישותו מענייני העולם הזה, ועדיית מעשים טובים, ועל ההכנה הטבעית אמר לו ה', **בְּטָרִם אֲצַרְךָ בְּבֶטֶן -** לפני יצירתו, שאז הוא הזמן להכין את כוחות נפשו וטבעיו אל הנבואה, **כִּבְר יִדְעָתִיךָ**, כי הקדים ה' את ייעודו לנביא לפני התחלת יצירת גופו, ועל ההכנה התלויה בבחירתו אמר לו ה' **וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרְחֶם -** לפני שנולדת והתחלת לבחור בעשיית מעשים טובים, **כִּבְר אִזְ הַקִּדְשָׁתִיךָ** לנבואה, באופן שלא הוצרך לנבואתו לא להכנה הטבעית ולא להכנה התלויה בבחירתו, והטעם לכך, כיון שלא היתה נבואתו לצורך עצמו, ואף לא לצורך שליחות מסוימת, אלא **נָבִיא לְגוֹיִם -** לכל האומות **נְתַתִּיךָ**. (ו) **וַאֲמַר**, אמנם לאחר שהכינו ה' לנבואה אינו צריך עוד להכנה טבעית והכנה התלויה בבחירתו, אך יש לו חסרון אחר, ועל זה אמר **אֶהְיֶה אֱלֹהִים, הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי דְּבַר, כִּי נֶעַר אָנֹכִי**, ויש בזה שלשה חסרונות, א. הנער אינו מעז לדבר בפני גדולים ממנו, ב. הנער אינו יודע לסדר דבריו כראוי במליצה ולשון צחה, ג. העם לא ישא פנים לנער צעיר המתנבא, ואם יתנבא אליהם נבואות קשות יקומו עליו ויהרגוהו. (ז) וה' השיב לו תשובה על שלשת החששות שלו, **וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, אֵל תֹּאמַר נֶעַר אָנֹכִי**, שמחמת כן אינך מעז לעמוד בפני גדולים, **כִּי עַל כָּל אֲשֶׁר אֲשַׁלְחֶךָ תֵּלֵךְ**, וההולך בשליחות מלך גדול אינו מתבייש לעשות את שליחותו, בהכירו את מעלת משלחו, גם אם הוא עצמו אינו חשוב כל כך. וכנגד מה שחשש שאין לו שפה מליצית וראויה לנבואה, **וְאֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוְךָ תִּדְבֹר**, וכיון שידבר רק את הנבואות שישים ה' בפיו, אין חסרון בכך שאין לו מצד עצמו לשון צחה. (ח) וכנגד מה שחשש שיזיקו לו העם בשומעם נבואות קשות מפי נער צעיר, אמר לו **אֵל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם, כִּי אֲתָךְ אֲנִי לְהַצִּלְךָ, נֹאֵם ה'.** (ט) **וַיִּשְׁלַח ה' אֶת יָדוֹ, וַיַּגַּע עַל פִּי, וְזֶה מִשַּׁל לְמַסִּירַת הַנְּבֹאָה וְהַגַּעְתָּה אֶל הַנְּבִיא, וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, הִנֵּה נְתַתִּי דְּבָרִי בְּפִיךָ.** (י) ובדיבור זה בעצמו, שהוא דבר ה', יש כח לפעול בכל מציאות העולם, ולכן, **רְאֵה הִפְקַדְתִּיךָ הַיּוֹם עַל הַגּוֹיִם וְעַל הַמַּמְלָכוֹת, בֵּין לְהַחְרִיבָם, לְנִתּוֹשׁ אֶת הַגּוֹיִים וְלְנִתּוֹץ אֶת הַמַּמְלָכוֹת, וְלְהַאֲבִיד וְלְהַרוֹס, וְכָל הַדְּבָרִים הַלְלוּ יְהוָה עַל מִנֵּת לְבָבוֹת מַחֲדָשׁ אֶת הַמַּמְלָכוֹת וְלִנְטוֹעַ אֶת הַגּוֹיִים.** (יא) **וַיְהִי דְּבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר, מָה אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ**, כלומר, באיזו דמות ומשל מצטייר בעיניך דבר הנבואה הנשלחת אליך כעת, **וַאֲמַר, מַקָּל שֶׁל עֵץ שֶׁקָּדַדְתִּי אֹנִי רֹאֶה**, ולשון 'מקל' מורה על כך שהוא מיועד להכאה.

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

ארגון 'שתי הלכות ביום' שולח מגוון לימודים בנושאים שונים, ובכמה שפות. מעוניין ללמוד ולהבין את שאר פרקי הנ"ך? הצטרף למסלול לימוד 'נ"ך מבואר' של ארגון 'שתי הלכות ביום', ותקבל פרקי נ"ך מבוארים, בכל בוקר ישירות לתיבת הדוא"ל שלך! להצטרפות לאחד או יותר ממסלולי הלימוד בדוא"ל: office@2halachot.org

(יב) ויאמר ה' אלי, היטבת לראות, בכך שתיארת את העץ כ'מקל', המיועד להכאה, וכמקל של עץ שקד, שהוא ממהר לעשות פירות, כי שקד אני על דברי לעשותו. (יג) אחר שבנבואה הקודמת הודיע לו ה' את זמן קיום הנבואה, שהוא במהירות, ויהי דבר ה' אלי שנית, להודיעו בנבואה זו את המקום שממנו תבא הפורענות, לאמר, מה אתה ראה. ואמר, סיר נפות - סיר רותח המעלה בועות אני ראה, ופניו של הסיר, כלומר המקום שממנו מרתיחה האש, מפני צפונה - מצד צפון. (יד) ויאמר ה' אלי, הנמשל של נבואה זו הוא כי מצפון, מארץ בבל, העומדת בצפון ארץ ישראל, תפתח הרעה על כל ישבי הארץ. (טו) כי הנני קרא לכל משפחות ממלכות צפונה, נאם ה', וכאילו מזמין אותם ה' לשפוט בינו לבין עמו, על שחטאו נגדו, ובאו ונתנו איש כסאו פתח שערי ירושלים, כשופטים היושבים על כס המשפט, ועל כל חומתיה סביב, ועל כל ערי יהודה, וכאילו יתחלקו לכמה בתי דינים. (טז) ודברתי משפטי אותם - וה' יסדר בפניהם את טענותיו ומשפטיו עם עמו, על כל רעתם, אשר עזבוני, ולא עשו כן מחמת שרצו לפרוק עול, אלא ויקטרו לאלהים אחרים, רק שלא רצו לקבל את עול ה' והעדיפו עול של עבודה זרה, ולא עשו כן מחמת שהאמינו באמת שתהיה להם תועלת מעבודה זרה, אלא וישתחוו למעשי ידיהם, שהם עצמם יודעים ומכירים שאין בהם ממש. (יז) ואמנם, לפני שיושיב ה' את השופטים האכזריים למשפט, שולח ה' את הנביא להתרות בישראל, ואתה תאזר מתניף, ולא תמתין עד שיבואו אליך, אלא וקמת ללכת אליהם, ולא תחסיר דבר מדברי הנבואה, אלא ודברת אליהם את כל אשר אנכי אצוך, בלא לדלג דבר. אל תחת מפניהם, להחניף להם, פן אחתך ואפיקך לפניהם, אבל אם לא תחניף להם אלא תאמר להם את כל דברי הנבואה, לא יוכלו לעשות לך דבר. (יח) ואל תחשוש שלא ישימו לב לדברך, ואני הנה נתתיך היום, שתהיה נדמה בעיניהם לעיר מבצר, ולעמוד ברזל, ולחמות נחשת, עד שילחמו איתך בחוזקה כדרך שנלחמים לכבוש ערי מבצר ולהפיל חומות נחושת, ותהיה נדמה כך על כל הארץ, למלכי יהודה, לשריה, לכהניה, ולעם הארץ. (יט) ונלחמו אליך כל הכתות הללו [המלכים, השרים, הכהנים ועם הארץ], ולא יהיה שום אדם שיעזור לך, ולא יוכלו לך, יען כי אתה אני, נאם ה', להצילך.

אחרי שהקדים ירמיהו לבאר את זמן נבואתו, איכותה ועניינה באופן כללי, מקדים הוא הקדמה כללית לכל נבואות הפורענות שהתנבא על ישראל, כי בכל העונשים הללו לא שכח ה' את בריתו עמו, ועוד אהבתו נתונה להם, והרי זה כמו אב שהעניש את בנו ומסרו ביד אדם אכזר, שעדיין ליבו מלא רחמים על בנו המוכה, וסופו להעניש את המכים אותו. ובנבואה זו נמשלת השייכות של ה' וישראל לחתן וכלה, כאשר החתן בא מארץ רחוקה למקום שאין מכירים אותו, והכלה עשתה עמו חסד והכניסה אותו לביתה, ואחר כך הוסיפה והתחתנה עמו, ולבסוף הלכה אחריו לדרך רחוקה שאינה מוכרת לה. פרק ב (א) ויהי דבר ה' אלי לאמר. (ב) הלך וקראת באזני ירושלים לאמר, כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעוריך, והנמשל לזה הוא זמן האבות, כאשר לא היה שם ה' מוכר בעולם, והאבות עבדוהו והודיעו לכל את דרך ה', בעוד כל העמים עובדים לאלילים, אהבת פלולתך, וזה בזמן יציאת מצרים, כאשר נכנסו ישראל בברית עם ה' וקיבלו את התורה, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, וזה כאשר הלכו ישראל אחרי ה' במדבר ארבעים שנה, מרוב חשקם לדבקות בה'. וזכויות אלו נזכרים לפני ה' לעולם. (ג) קדש ישראל לה', ראשית תבואתה - עם ישראל נחשב בעיני ה' כתרומה, שהיא קדושה והיא ראשית התבואה, וכשם שהתרומה אסורה באכילה לזרים, כל אכליו יאשמו בנפשם, וגם רעה תבא אליהם בגופם, בעולם הזה, כי העונש על אכילת תרומה הוא מיתה בידי שמים, כך הגויים המכים ומצערים את ישראל, סופם ללקות גם בנפשם וגם בגופם, נאם ה':

לתרומות והקדשות: 0765-404-360

